

SYSTEMY HANDLOWE MAJĄCE ZASTOSOWANIE DO KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ

W swojej polityce rozwoju UE podkreśla znaczenie handlu i koncentruje się na krajach najbardziej potrzebujących. Ogólny system preferencji taryfowych (GSP) umożliwia niektórym towarom z krajów rozwijających się preferencyjny dostęp do rynku UE. Umowy o partnerstwie gospodarczym gwarantują preferencyjne traktowanie w zakresie handlu w przypadku krajów AKP, natomiast w stosunku do krajów najstabilniej rozwiniętych stosuje się zasadę „wszystko oprócz broni”. Programy te są zgodne z zasadami Światowej Organizacji Handlu (WTO).

PODSTAWA PRAWNA

Podstawą prawną wspólnej polityki handlowej jest art. 207 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Artykuł 188 ust. 2 TFUE stanowi, że przy wdrażaniu wspólnej polityki handlowej zastosowanie ma zwykła procedura ustawodawcza wymagająca zgody Parlamentu.

Zgodnie z art. 218 TFUE zgoda Parlamentu wymagana jest do zawarcia międzynarodowych porozumień handlowych, takich jak umowy o partnerstwie gospodarczym. Parlament zyskał większe uprawnienia nie tylko na mocy traktatu z Lizbony, który rozszerza zakres zwykłej procedury legislacyjnej, ale także poprzez praktykę podczas bieżącej kadencji. Nieustające zaangażowanie Parlamentu na rzecz większej przejrzystości w negocjacjach handlowych doprowadziło do ogłoszenia przez przewodniczącego Komisji Junckera w jego orędziu o stanie Unii we wrześniu 2017 r., że wszystkie mandaty negocjacyjne zostaną odtajnione.

HANDEL Z UE A ROZWÓJ

Komunikat UE z 2012 r. pt. [„Handel, wzrost gospodarczy i rozwój – dostosowanie polityki handlowej i inwestycyjnej do sytuacji krajów najbardziej potrzebujących”](#) odzwierciedla istotną zmianę unijnego paradygmatu handlu i rozwoju. Choć handel wciąż znajduje się w centrum strategii rozwojowych, w komunikacie podkreślono coraz pilniejszą potrzebę rozróżniania między krajami rozwijającymi się, aby koncentrować się na najbardziej potrzebujących spośród nich. W komunikacie wskazano również cel, jakim jest wzmocnienie efektów synergii między polityką w dziedzinie handlu a polityką rozwoju, czego wyrazem jest unijna zasada spójności polityki na rzecz rozwoju

i komunikat pt. „Program działań na rzecz zmian” z 2011 r.^[1], a także podkreślenie znaczenia poszanowania podstawowych wartości UE, takich jak prawa człowieka.

Na szczeblu wielostronnym UE wspiera agendę rozwoju WTO zapoczątkowaną w Ad-Dausze w 2001 r. W październiku 2015 r. UE ratyfikowała porozumienie o ułatwieniach w handlu, które zawarto podczas dziewiątej konferencji ministerialnej WTO na Bali i które ma szczególne znaczenie dla krajów rozwijających się i pozbawionych dostępu do morza. Podczas dziesiątej konferencji ministerialnej WTO UE wraz z kilkoma innymi członkami WTO była bardzo aktywna w promowaniu innych kwestii będących przedmiotem zainteresowania dla krajów rozwijających się. Jednak brak rezultatów po jedenastej konferencji ministerialnej WTO w Buenos Aires w grudniu 2017 r. uniemożliwił lepsze wyniki dla krajów rozwijających się.

[Inicjatywa w zakresie pomocy na rzecz wymiany handlowej](#), podjęta w grudniu 2005 r. na konferencji ministerialnej WTO w Hongkongu, stanowi uzupełnienie dauhańskiej agendy rozwoju i zapewnia wsparcie w zakresie budowania zdolności handlowych w celu generowania wzrostu gospodarczego i przeciwdziałania ubóstwu. W 2007 r. UE przyjęła [strategię](#), którą zaktualizowano, aby była ona zgodna z [programem działań ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030](#), [Europejskim konsensusem w sprawie rozwoju](#) i [strategią globalną](#). W lipcu 2017 r. Komisja opublikowała [sprawozdanie](#), a następnie, w listopadzie 2017 r., nowy [komunikat](#). W dniu 11 grudnia 2017 r. Rada przyjęła konkluzje dotyczące komunikatu, a w sierpniu 2017 r. Parlament zorganizował [wysłuchanie](#).

OGÓLNY SYSTEM PREFERENCJI TARYFOWYCH

Celem [ogólnego systemu preferencji taryfowych](#) jest ułatwienie krajom i terytoriom rozwijającym się dostępu do rynku UE dzięki obniżeniu stawek celnych na ich towary. Pierwotnie UE przyznawała jednostronne preferencje taryfowe, aby kraje rozwijające się mogły generować dodatkowe dochody z wywozu z przeznaczeniem na inwestycje we własny zrównoważony rozwój. W ramach reformy w 2012 r.^[2] system GSP przekierowano w większym stopniu na kraje najbardziej potrzebujące, tzw. kraje najslabiej rozwinięte, utrzymując jednak jego trzy elementy. Pierwszym z tych elementów jest [standardowy](#) system GSP, który stanowi autonomiczne rozwiązanie handlowe, za którego pośrednictwem UE udziela dla niektórych zagranicznych towarów jednostronnego preferencyjnego dostępu do rynku UE w postaci obniżonych lub zerowych stawek celnych. Drugi element – [GSP Plus](#) – stanowi konkretne zachęty w postaci redukcji ceł dla krajów w gorszym położeniu, które ratyfikowały i wdrożyły międzynarodowe konwencje dotyczące praw człowieka i prawa pracy oraz środowiska i dobrych rządów. Trzecim komponentem jest inicjatywa [„wszystko oprócz broni”](#), która zapewnia 48 krajom najslabiej rozwiniętym dostęp do UE bez ceł i kontyngentów dla wszystkich ich produktów z wyjątkiem broni i amunicji.

Warunki kwalifikujące do standardowego GSP, który przewiduje obniżenie stawek celnych dla ok. 66 % wszystkich pozycji taryfowych, zaostrożono w taki sposób, aby

---

[1]„Zwiększanie wpływu unijnej polityki rozwoju – program działań na rzecz zmian” ([COM\(2011\)0637](#)).

[2]Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 z dnia 25 października 2012 r. wprowadzające ogólny system preferencji taryfowych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 732/2008 (Dz.U. L 303 z 31.10.2012, s. 1).

spełniały je jedynie kraje w najmniej korzystnej sytuacji, czyli kraje o niskim i średnim niższym dochodzie. W konsekwencji w latach 2016–2017 liczba beneficjentów spadła ze 176 do 23, a w 2019 r. do 16, co oznacza, że kraje zaklasyfikowane przez Bank Światowy jako kraje o wysokim lub o wyższym średnim dochodzie stopniowo straciły dostęp do programu.

Szczególne rozwiązanie motywacyjne dotyczące zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów – GSP Plus – nie nakłada żadnego cła w przypadku mniej więcej 66 % wszystkich pozycji taryfowych przewidzianych w ramach standardowego ogólnego systemu preferencji dla krajów rozwijających się uznawanych za podatne na zagrożenia. Jest to jednak uzależnione od ratyfikowania i wprowadzenia w życie 27 międzynarodowych konwencji dotyczących zrównoważonego rozwoju, w tym konwencji dotyczących podstawowych praw człowieka, konwencji dotyczących praw pracowniczych, niektórych konwencji dotyczących ochrony środowiska oraz konwencji dotyczących walki z nielegalną produkcją narkotyków i przemysłem narkotyków. Konsekwencją niezastosowania się do tych wymagań jest zawieszenie ulg celnych. Na liście beneficjentów znajduje się osiem krajów. Owe dwa systemy GSP będą obowiązywać do grudnia 2023 r.

Inicjatywa „wszystko oprócz broni” zapewnia dostęp bez ceł i kontyngentów dla wszystkich produktów na czas nieokreślony, z wyjątkiem broni i amunicji, z 48 krajów najsłabiej rozwiniętych. Są to 34 kraje afrykańskie, osiem państw azjatyckich, pięć krajów Pacyfiku oraz jedno państwo karaibskie (Haiti). Wszystkie kraje, które podpisały i ratyfikowały porozumienie o wolnym handlu z UE, automatycznie przestają korzystać z preferencyjnego traktowania, bez względu na poziom swojego rozwoju.

UMOWY O PARTNERSTWIE GOSPODARCZYM

Umowy o partnerstwie gospodarczym stały się głównymi instrumentami promowania handlu między UE a regionami Afryki, Karaibów i Pacyfiku w ramach umowy z Kotonu z 2000 r. Jako jeden z trzech filarów porozumienia są one elementami składowymi stosunków handlowych między UE a AKP i mają kształt wymagany przez Światową Organizację Handlu. Stopniowo zastępują one jednostronny unijny system preferencji handlowych.

Oczekiwano, że zapoczątkowane w 2002 r. negocjacje w sprawie umów o partnerstwie gospodarczym zakończą się do roku 2008. Ponieważ proces negocjacji trwał znacznie dłużej niż przewidywano, UE przyjęła rozporządzenie w sprawie dostępu do rynku, zawierające tymczasowe ustalenia dotyczące dostępu do rynku do 2014 r., które zostało następnie przedłużone o dwa lata do czasu zawarcia, podpisania i ratyfikowania umów o partnerstwie gospodarczym. Proces ten nie przyniósł zamierzonego wymiaru regionalnego, jako że wraz z upływem terminu ważności rozporządzenia w sprawie dostępu do rynku (1 października 2016 r.) tylko dwa pełne regiony podpisały umowę o partnerstwie gospodarczym – która nie jest jeszcze ratyfikowana – i tylko jedna regionalna umowa o partnerstwie gospodarczym weszła w życie. Umowy o partnerstwie gospodarczym powinny pozostać, nawet jeżeli umowa z Kotonu rzeczywiście wygaśnie w lutym 2020 r., gdyż nadal będą odgrywać kluczową rolę w ramach partnerstwa w okresie po wygaśnięciu umowy z Kotonu.

STAN OBECNY[3]

Umowa o partnerstwie gospodarczym między UE a Karaibskim Forum Państw AKP była pierwszą regionalną umową o partnerstwie gospodarczym. Została ona podpisana w październiku 2008 r. i zatwierdzona przez Parlament 25 marca 2009 r. Umowa ta obowiązuje tymczasowo, a instytucje odpowiedzialne za jej wdrożenie od 2010 r. regularnie odbywają wspólne posiedzenia. Pierwszy przegląd umowy miał miejsce w 2015 r., a ostatnie wspólne posiedzenie instytucji odpowiedzialnych za jej wdrożenie odbyło się w grudniu 2018 r. w Castries (Saint Lucia), natomiast posiedzenie wspólnej Rady Ministrów przewidziano pod koniec 2019 lub na początku 2020 r.

Afryka Zachodnia: w lutym 2014 r. zakończono negocjacje w sprawie regionalnej umowy o partnerstwie gospodarczym między UE a 16 państwami Afryki Zachodniej, a tekst parafowano 30 czerwca 2014 r. W dniu 10 lipca 2014 r. tekst został zatwierdzony przez szefów państw Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS). Umowa o partnerstwie gospodarczym została podpisana przez wszystkie państwa członkowskie UE i 15 państw Afryki Zachodniej z wyjątkiem Nigerii. W dniu 9 sierpnia 2017 r. Mauretania i ECOWAS podpisały układ o stowarzyszeniu w celu określenia zaangażowania Mauretanii w politykę handlową ECOWAS, w tym również w realizację umowy o partnerstwie gospodarczym. W międzyczasie, odpowiednio w dniu 26 listopada 2008 r. i 28 lipca 2016 r., Wybrzeże Kości Słoniowej i Ghana podpisały dwustronne przejściowe umowy o partnerstwie gospodarczym. W dniu 1 grudnia 2016 r. Parlament Europejski wyraził zgodę i obydwie umowy przejściowe są tymczasowo stosowane. Ostatnie posiedzenia wspólnego komitetu ds. realizacji przejściowej umowy o partnerstwie gospodarczym z Wybrzeżem Kości Słoniowej i Ghaną odbyły się odpowiednio w marcu 2018 r. w Abidżanie i w styczniu 2018 r. w Akrze. Kolejne posiedzenia zaplanowano na pierwszą połowę 2019 r.

Afryka Środkowa: Kamerun był jedynym państwem w Afryce Środkowej, które podpisało umowę o partnerstwie gospodarczym z UE. Miało to miejsce 15 stycznia 2009 r. Parlament udzielił zgody w czerwcu 2013 r. W lipcu 2014 r. parlament Kamerunu ratyfikował umowę, która weszła do tymczasowego stosowania w dniu 4 sierpnia 2014 r. Czwarte posiedzenie komitetu ds. realizacji umowy o partnerstwie gospodarczym miało miejsce w lutym 2019 r. w Jaunde (Kamerun), a kolejne zaplanowano na grudzień 2019 r. w Brukseli. W międzyczasie region ten pozostaje w regularnym kontakcie z UE w związku z przystąpieniem innych krajów Afryki Środkowej, ale dotychczas nie podpisano żadnej regionalnej umowy o partnerstwie gospodarczym.

Afryka Wschodnia i Południowa (ESA): w 2009 r. cztery kraje w regionie – Mauritius, Seszele, Zimbabwe i Madagaskar – podpisały umowę o partnerstwie gospodarczym, którą tymczasowo stosuje się od dnia 14 maja 2012 r. Parlament udzielił zgody 17 stycznia 2013 r. Do umowy mogą przystąpić inne kraje i tak na przykład Komory podpisały ją w lipcu 2017 r. Komitet ds. realizacji przejściowej umowy o partnerstwie gospodarczym między Afryką Wschodnią i Południową a Unią Europejską odbył siedem posiedzeń. Ostatnie z nich miało miejsce w styczniu 2019 r. w Brukseli, a kolejne zaplanowano na koniec 2019 r. na Seszelach.

[Wspólnota Wschodnioafrykańska](#) (EAC): 16 października 2014 r. pomyślnie zakończono negocjacje w sprawie regionalnej umowy o partnerstwie gospodarczym. W dniu 1 września 2016 r. umowę o partnerstwie gospodarczym podpisały Kenia i Rwanda, podobnie jak państwa członkowskie i UE. W Kenii i Rwandzie proces ratyfikacji jest w toku. Uganda i Burundi intensywnie rozważają podpisanie umowy. W dniu 11 listopada 2016 r. posłowie do parlamentu Tanzanii zagłosowali niestety przeciwko ratyfikowaniu umowy o partnerstwie gospodarczym. W lutym 2019 r. Wspólnota Wschodnioafrykańska uzgodniła, że przeprowadzi dalsze dyskusje z UE na temat kwestii będących przedmiotem zainteresowania niektórych jej członków.

[Południowoafrykańska Wspólnota Rozwoju](#) (SADC): negocjacje w sprawie umowy o partnerstwie gospodarczym, które trwały dziesięć lat, zakończono pomyślnie w lipcu 2014 r. Umowa została podpisana w czerwcu 2016 r. przez UE i grupę państw SADC objętych umową o partnerstwie gospodarczym, w skład której to grupy wchodzi sześciu spośród 15 członków Południowoafrykańskiej Wspólnoty Rozwoju (Botswana, Lesoto, Mozambik, Namibia, Suazi i RPA), i tymczasowo weszła w życie w październiku 2016 r. po udzieleniu zgody przez Parlament we wrześniu 2016 r. Mozambik ratyfikował umowę w kwietniu 2017 r. Angola ma status obserwatora i w przyszłości może przyłączyć się do umowy. Pierwsze posiedzenie Wspólnego Komitetu ds. Handlu i Rozwoju odbyło się w lutym 2017 r., natomiast drugie – w październiku 2017 r. Trzecie posiedzenie miało miejsce w lutym 2018 r. Po tymczasowym wejściu umowy w życie strony zajęły się kwestiami dotyczącymi jej wdrożenia, w tym monitorowania, zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego oraz jej ram instytucjonalnych. Pierwsze posiedzenie Wspólnej Rady miało miejsce w lutym 2019 r. w Kapsztadzie (RPA). Przyjęto na nim [ramy instytucjonalne](#) na potrzeby realizacji umowy o partnerstwie gospodarczym.

[Ocean Spokojny](#): umowa o partnerstwie gospodarczym została podpisana przez UE i Papuę-Nową Gwineę w lipcu 2009 r. oraz przez Fidżi w grudniu 2009 r. Parlament udzielił zgody w styczniu 2011 r. Parlament Papui-Nowej Gwinei ratyfikował umowę o partnerstwie gospodarczym w maju 2011 r., a w lipcu 2014 r. Fidżi zdecydowało, że rozpocznie tymczasowe stosowanie tej umowy. W lipcu 2018 r. Królestwo Tonga wyraziło zamiar przystąpienia do umowy o partnerstwie gospodarczym. Trwają negocjacje z Wyspami Salomona, natomiast Niezależne Państwo Samoa zakończyło niedawno procedurę przystąpienia do umowy o partnerstwie gospodarczym, która w sposób przejściowy obowiązuje od grudnia 2018 r. Komitet ds. handlu i realizacji przejściowej umowy o partnerstwie gospodarczym między UE a państwami Oceanu Spokojnego odbył sześć posiedzeń: w kwietniu 2011 r. i w lutym 2012 r. w Port Moresby oraz w lipcu 2013 r., w czerwcu 2015 r. i w październiku 2017 r. w Brukseli. Ostatnie posiedzenie komitetu ds. handlu miało miejsce w październiku 2018 r. w Brukseli, a kolejne jest przewidziane w połowie 2019 r.

[Gonzalo Urbina Treviño](#)
04/2019

